SCENARIUSZ LEKCJI JPJO

Temat: *Skąd się biorą nowe słowa? Język młodych Polaków pod lupą*

METRYCZKA ZAJĘĆ

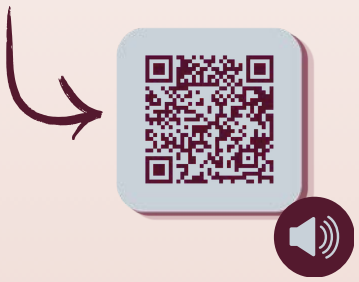
POZIOM B1/B2

CZAS TRWANIA 90 min

FORMA słuchanie + praca z tekstem + moduł gramatyczny + ćwiczenie komunikacyjne + projekt grupowy

MATERIAŁY

- podcast z dr hab. Anną Wileczek, prof. UJK
  POLKAst odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*; krótkie fragmenty:
  - ok. 1:00–2:40 min – Obserwatorium Języka i Kultury Młodzieży
  - ok. 12:50–18:30 min – anglicyzmy i młodzieżowe słowa roku
- karta pracy
- transkrypcja wybranych fragmentów
- tablica/flipchart
- markery
- ewentualnie telefony z dostępem do Internetu (projekt)

CELE OGÓLNE

- zapoznanie osób uczących się z językiem młodych Polaków i mechanizmami powstawania nowych słów (nowe słowa, nowe znaczenia starych słów, zapożyczenia z angielskiego)
- przedstawienie plebiscytu Młodzieżowe Słowo Roku jako „kapsuły czasu" polszczyzny
- refleksja nad komunikacją międzypokoleniową oraz rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu na naturalnym materiale

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

SCENARIUSZ LEKCJI JPJO

Temat: *Skąd się biorą nowe słowa? Język młodych Polaków pod lupą*

METRYCZKA ZAJĘĆ

CELE SZCZEGÓŁOWE. OSOBA UCZĄCA SIĘ POTRAFI

- wyjaśnić metaforę „obserwatorium języka”
- zrozumieć i użyć w zdaniu popularnych słów młodzieżowych (*aura*, *rel*, *sztos*, *tryhardować*, *moje bingo*)
- użyć czasownika *tryhardować* w różnych czasach i trybach
- opowiedzieć o swoich doświadczeniach i planach, używając słów z młodomowy
- powiedzieć ten sam komunikat „po młodzieżowemu” i neutralną polszczyzną

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1 FAZA WPROWADZAJĄCA | OK. 15 MIN

- **Rozgrzewka językowa (burza mózgów)**: lektor/ka pyta: *Jakie słowa młodzieżowe znacie z polskiego lub ze swojego języka? Czy istnieje u was odpowiednik plebiscytu na „słowo roku”?* Następnie zapisuje propozycje na tablicy w formy mapy myśli
- **Wprowadzenie metafory „obserwatorium językowe”**: lektor/ka kontynuuje dyskusję z grupą: *Obserwatorium astrologiczne i obserwatorium językowe – w czym może być podobne?*
- **Wprowadzenie do tematu**: przedstawienie gościni dr hab. Anny Wileczek z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego oraz głównej tezy odcinka (Język młodych to najszybciej zmieniająca się odmiana współczesnej polszczyzny)
- **Słownictwo przed słuchaniem**:

ĆWICZENIE 1
Dopasowanie słów do definicji (karta pracy); wspólne sprawdzenie i głośne przeczytanie słów na forum przed odsłuchem.

1: C, 2: F, 3: D, 4: A, 5: B, 6: E

2 FAZA REALIZACYJNA (SŁUCHANIE I PRACA Z TEKSTEM) | OK. 50 MIN

Wskazówka. Jeśli tempo wypowiedzi w nagraniu jest za szybkie dla grupy, warto odtworzyć fragment z prędkością 0.85x–0.9x. Warto odtworzyć grupie każdy fragment nagrania dwukrotnie i w razie potrzeby rozdać transkrypcję podczas sprawdzania ćwiczenia.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

KROK A. PIERWSZE SŁUCHANIE – FRAGMENT O OBSERWATORIUM JĘZYKA I KULTURY MŁODZIEŻY| OK. 10 MIN

- osoby uczące się wykonują **ĆWICZENIE 2. część A**; przed odsłuchem warto uprzedzić grupę, aby słuchała uważnie szczegółów nagrania, gdyż tam ukryte są odpowiedzi; następnie weryfikacja odpowiedzi w parach, potem na forum; zapis głównej tezy na tablicy

1: P, 2: P, 3:N (porównuje do zmian w przyrodzie), 4: P, 5: N (młodzi ludzie przynoszą materiały w różnej formie: m.in. nagrań, memów, zrzutów ekranu)

KROK B. DRUGIE SŁUCHANIE – FRAGMENT O ANGLICYZMACH, MŁODOMOWIE ORAZ PLEBISCYCIE NA MŁODZIEŻOWE SŁOWO ROKU | OK. 20 MIN

- osoby uczące się wykonują **ĆWICZENIE 2. część B**. (test wielokrotnego wyboru); lektor/ka przed odsłuchem daje grupie chwilę na przeczytanie pytań i zdań, aby osoby uczące się wiedziały, jakich informacji szukać; osoby uczące się sprawdzają odpowiedzi najpierw w parach, a potem wspólnie na forum

1: c, 2: b, 3: a; 4: a, 5: b

- jako podsumowanie obu fragmentów nagrania osoby uczące się wykonują **ĆWICZENIE 3**. (uzupełnianie luk z bankiem słów)

1. Kielcach; 2. szybko; 3. Internetu; 4. angielskiego; 5. pokolenie

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

KROK C. SŁOWNICTWO, GRAMATYKA I KOMUNIKACJA | OK. 25 MIN

- **SŁOWNICTWO**: osoby uczące się pracują ze słownictwem młodzieżowym z odcinka (*aura*, *rel*, *sztos*, *tryhardować*, *moje bingo*), wykonując **ĆWICZENIE. 4.** – dopasowują słowa z młodomowy, podane w przykładowych zdaniach, do ich znaczeń; sprawdzenie na forum.

1: D, 2: A, 3: B, 4: C, 5: F, 6: E

- **GRAMATYKA:** lektor/ka pokazuje na tablicy, jak od angielskiego słowa powstaje polski czasownik (*tryhard* → *tryhardować*) i że odmienia się on jak inne czasowniki na -ować; następnie osoby uczące się wykonują **ĆWICZENIE 5.** – wstawiają czasownik *tryhardować* w odpowiedniej formie, ćwicząc czas teraźniejszy, przeszły i przyszły złożony oraz tryb rozkazujący i przypuszczający. Podczas sprawdzania warto zwrócić uwagę na okoliczniki czasu, które podpowiadają właściwą formę.

1: tryharduję, 2: tryhardowała, 3: będziemy tryhardować/będziemy tryhardowali, 4: tryharduj, 5: tryhardował/tryhardowała, 6: tryhardują

- **MÓWIENIE:** w **ĆWICZENIU 6.** osoby uczące się rozmawiają w parach, odpowiadając na pytania z wykorzystaniem słów z lekcji. Lektor/ka przysłuchuje się rozmowom w parach i w razie potrzeby wspiera językowo i naprowadza na użycie poprawnych form. Na koniec kilka osób relacjonuje, czego dowiedziały się o osobie z pary.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

- **KONTEKST I REJESTR:** grupa wykonuje **ĆWICZENIE 7.** – ocenę sytuacji społecznych, która pokazuje, że *aura* to ocena grupy, a nie cecha obiektywna. Z kolei w **ĆWICZENIU 8.** osoby uczące się tłumaczą zdania z młodomowy na neutralną polszczyznę i odwrotnie. Efekty pracy najpierw są sprawdzane w parach a potem na forum.

Komentarz. Anna Wileczek podkreśla w rozmowie, że młodomowa nie jest żargonem stworzonym po to, żeby inni nie rozumieli – to język budowania więzi, tożsamości i „najmniej kosztownego buntu" (buntu przeciwko normom językowym). Warto o tym wspomnieć podczas zajęć.

7 (propozycje): 1. + ; 2. – (choć tu można dyskutować!); 3. – ; 4. +

Komentarz. Podczas analizy części sytuacji grupa może mieć podzielone zdania. Przykładowo sytuacja 2. może dla części osób być na "+", jeśli Zosia śpiewa świetnie i potrafi się z tego śmiać — to właśnie autoironia, o której mówi gościni. Celem ćwiczenia jest pokazanie, że *aura* to ocena grupy, a nie cecha obiektywna.

8: część A (przykładowe odpowiedzi): 1: Ten koncert był świetny, zrobił na wszystkich ogromne wrażenie; 2: Chcę w te wakacje pojechać do Krakowa – to jeden z moich planów; 3: Zgadzam się, ten egzamin był bardzo trudny; 4: Uczę się intensywnie przez cały weekend, bo w poniedziałek mam prezentację 8: część B (przykładowe odpowiedzi): 1: rel; 2: Ta wystawa to był sztos; 3: Nauka jazdy na nartach jest w moim bingo na ten rok; 4: Tryharduję do egzaminu certyfikatowego; 5: Po tym koncercie ma plus tysiąc do aury

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

3 FAZA PODSUMOWUJĄCA (PRODUKCJA JĘZYKOWA) | OK. 20 MIN

ĆWICZENIE 9. PROJEKT

Lektor/ka dzieli grupę na 3-osobowe zespoły. Każdy zespół organizuje miniplebiscyt: wybiera jedno słowo z lekcji, które najbardziej mu się podobało i przygotowuje krótką (ok. 1-minutową) prezentację tego słowa. Prezentacja musi zawierać elementy z listy na karcie pracy: definicję słowa, przykład użycia w zdaniu, informację o pochodzeniu (np. TikTok, muzyka, mem, serial), ładunek emocjonalny oraz informację, kto go używa i w jakich sytuacjach.

PRACA DOMOWA (DO WYBORU)

- **Wariant A: „Moje słowo roku”**. Napisz krótki tekst (8–10 zdań) o tym, jakie słowo najlepiej opisuje Twój ostatni rok i dlaczego? Użyj co najmniej dwóch słów z lekcji.
- **Wariant B: „Obserwator młodomowy” (projekt)**. Przez najbliższy tydzień obserwuj polski Internet (TikTok, Instagram, komentarze, memy); zanotuj 3 słowa młodzieżowe, których nie znałeś/nie znałaś, i przygotuj dla nich krótkie „definicje słownikowe” na ok. 5–6 zdań (znaczenie, przykład, źródło).

Chętne osoby mogą zaprezentować efekty na kolejnych zajęciach.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Wskazówki dodatkowe

1. W grupie w razie potrzeby warto rozdać transkrypcję fragmentów nagrania po pierwszym słuchaniu i odtwarzać nagranie z prędkością 0.85x.
2. W nagraniu oraz w transkrypcji pojawiają się terminy *neosemantyzacja* oraz *derywacja*. Można je wytłumaczyć grupie prościej na przykład jako „stare słowo dostaje nowe znaczenie" oraz „angielskie słowo dostaje polską końcówkę".
3. Słownictwo młodzieżowe dezaktualizuje się bardzo szybko (gościni sama o tym mówi!) – przed zajęciami warto sprawdzić, czy przykłady z podcastu (*aura*, *rel*, *sigma*) są nadal w obiegu, i ewentualnie dodać nowe, które się pojawiły.
4. Przed zajęciami warto zweryfikować dokładne fragmenty do odsłuchu z wersją podcastu.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

ĆWICZENIE 1.
Dopasuj słowo do znaczenia.

	SŁOWO		ZNACZENIE
1	Młodomowa	A	Coś (film, zdjęcie, mem), co bardzo szybko rozchodzi się w Internecie.
2	Pokolenie	B	Wyraz, który niedawno pojawił się w języku.
3	Mem	C	Język, którym młodzi ludzie mówią między sobą, np. w szkole i w Internecie.
4	Wiral	D	Śmieszny obrazek z tekstem, który krąży w Internecie.
5	Neologizm	E	Konkurs, w którym ludzie głosują i wybierają np. najpopularniejsze słowo.
6	Plebiscyt	F	Grupa ludzi w podobnym wieku (np. dziadkowie, rodzice, dzieci).

ODPOWIEDZI: 1: ____ | 2: ____ | 3: ____ | 4: ____| 5: ____| 6: ____

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

ĆWICZENIE 2.

Część A. Posłuchaj fragmentu o Obserwatorium. Zaznacz, czy odpowiedź jest prawdziwa (P) czy nieprawdziwa (F).

	PRAWDA	FAŁSZ
Obserwatorium Języka i Kultury Młodzieży powstało, ponieważ jego twórcy szukali nowego, alternatywnego sposobu badania szybkich zmian w języku młodych ludzi.		
Zdaniem gościni tradycyjny słownik dezaktualizuje się już w momencie, kiedy powstaje.		
Gościni porównuje zmiany w języku młodzieży do rozwoju technologii, ponieważ są one bardzo szybkie i nieprzewidywalne.		
Profesor Wileczek mówi, że w jej Obserwatorium Języka i Kultury Młodzieży zamiast teleskopów można spotkać młodych ludzi.		
Młodzi ludzie przynoszą do Obserwatorium materiały tylko w formie wiadomości tekstowych.		

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

Część B. Posłuchaj fragmentu o anglicyzmach i słowach roku. Zaznacz poprawną odpowiedź.

1. Ile z 15 słów nominowanych do Młodzieżowego Słowa Roku pochodziło z języka angielskiego?
   a) mniej niż połowa
   b) wszystkie
   c) aż 10 z 15
2. W jakim celu, zdaniem gościni, młodzi używają języka angielskiego?
   a) aby porównywać polskie i angielskie słowa i szukać podobieństw
   b) aby tworzyć z angielskich słów nowe polskie wyrazy i znaczenia słów
   c) aby dorośli nie wiedzieli, o czym rozmawiają
3. Dlaczego słowa wybierane w plebiscycie Młodzieżowe Słowo Roku są porównywane do „kapsuł czasu”?
   a) bo zatrzymują trendy i emocje danego roku i pokazują, jak zmienia się polszczyzna
   b) bo szybko wychodzą z użycia i trzeba je chronić przed dezaktualizacją
   c) bo trafiają do słowników dopiero po wielu latach
4. Które słowo wygrało pierwszą edycję plebiscytu i jest do dziś używane w gastronomii, branży kosmetycznej i marketingu?
   a) sztos
   b) szponcić
   c) bro
5. Skąd pochodzi słowo *szponcić*?
   a) to zapożyczenie z angielskiego, które młodzi spolszczyli
   b) było notowane już w słownikach z XV i XVI wieku, a media społecznościowe odświeżyły jego znaczenie
   c) wymyślili je twórcy serialu *1670*

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

ĆWICZENIE 3.
Wstaw brakujące słowa. Wykorzystaj słowa z ramki.

angielskiego, szybko, Kielcach, Internetu, pokolenie

1. Obserwatorium Języka i Kultury Młodzieży znajduje się w ..... .
2. Język młodych zmienia się bardzo ..... , dlatego słowniki szybko się dezaktualizują.
3. Nowe słowa pochodzą najczęściej z ..... i mediów społecznościowych, np. TikToka.
4. Bardzo dużo nowych słów pochodzi z języka ..... (np. *bro*, *rel*, *goat*).
5. Każde ..... ma swoje słowa, których często używa.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

ĆWICZENIE 4.

W podcaście padło wiele słów z młodomowy. Sprawdź, czy potrafisz je rozszyfrować. Dopasuj słowo do znaczenia.

	SŁOWO Z MŁODOMOWY ORAZ PRZYKŁAD UŻYCIA W ZDANIU		ZNACZENIE
1	**Aura** „Wygrał konkurs! Plus tysiąc do aury!”	A	Zgadzam się, mam tak samo, to prawda (od ang. *relatable*).
2	**Rel** „– Ten egzamin był trudny. – Rel!”	B	Coś świetnego, rewelacyjnego.
3	**Sztos** „Ten koncert to był sztos!”	C	Bardzo usilnie się starać, np. intensywnie uczyć się do egzaminu.
4	**Tryhardować** „Cały tydzień tryharduję do egzaminu.”	D	Stopień prestiżu i uznania; może być dodatni lub ujemny.
5	**Moje bingo** „Nowa praca jest w moim bingo na ten rok.”	E	Osoba idealna, podziwiana; traktowana jako przywódca – ale coraz częściej używana też ironicznie, o kimś, kto zrobił coś głupiego.
6	**Sigma** „Ale z ciebie sigma, że nie dałeś się sprowokować.”	F	Lista celów, marzeń lub potrzeb, np. na nowy rok.

ODPOWIEDZI: 1: ____ | 2: ____ | 3: ____ | 4: ____| 5: ____| 6: ____

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

ĆWICZENIE 5.

Uzupełnij zdania odpowiednią formą czasownika *tryhardować*.

1. Teraz nie mogę rozmawiać, bo ..... do testu z matematyki.
2. Wczoraj Ola ..... do północy.
3. W przyszłym tygodniu ..... (my), bo mamy egzamin.
4. Nie ..... (ty) tak, masz jeszcze dużo czasu!
5. Gdybym miał/miała ważny egzamin, też bym ..... .
6. Moi znajomi zawsze ..... przed sesją.

ĆWICZENIE 6.

Porozmawiaj z osobą w parze. Zadawajcie sobie pytania na zmianę i odpowiadajcie pełnymi zdaniami. Uzasadnij swoją odpowiedź i dopytaj o szczegóły.

1. Co jest w Twoim bingo na ten rok? Dlaczego to dla Ciebie ważne?
2. Jaki był ostatni sztos, który widziałeś/widziałaś lub słyszałeś/słyszałaś (film, koncert, książka, piosenka)?
3. Kiedy ostatnio tryhardowałeś/tryhardowałaś? Czy było warto?
4. Kto według Ciebie ma dużo aury? Co zrobił/zrobiła, że tak myślisz?
5. Za co można dostać minus tysiąc do aury w Twojej szkole, na uczelni albo w pracy?
6. Kiedy ostatnio ktoś powiedział coś, na co mogłeś/mogłaś odpowiedzieć: „Rel!”?

Przydatne zwroty:

Moim zdaniem... / Wydaje mi się, że... / Na przykład... / Bo... / A ty? / Naprawdę? Dlaczego? / Mam tak samo! / U mnie jest inaczej.

Na koniec powiedz grupie jedną ciekawą rzecz, której się dowiedziałeś/dowiedziałaś o osobie z pary.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY

POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

ĆWICZENIE 7.

Kiedy ktoś robi coś świetnego, młodzi mówią: „plus tysiąc do aury". Kiedy ktoś się ośmiesza – „minus tysiąc do aury". Zaznacz „+" (*plus tysiąc do aury!*) albo „-" (*minus tysiąc do aury!*) odpowiednio do sytuacji.

1. Michał przez cały semestr milczał na zajęciach, a na egzaminie dostał najlepszy wynik w grupie. + / –
2. Zosia zapomniała wyłączyć mikrofon i cała grupa usłyszała, jak śpiewa. + / –
3. Ola przez pół godziny opowiadała o serialu, którego nikt w grupie nie oglądał. + / –
4. Bartek nauczył się przemówienia po polsku i wygłosił je bez kartki. + / –

ĆWICZENIE 8.

Część A. Powiedz to samo neutralną polszczyzną.

1. Ten koncert to był sztos, plus tysiąc do aury! -->
   .....
2. Wyjazd do Krakowa jest w moim bingo na te wakacje. -->
   .....
3. Rel, ten egzamin to była masakra. -->
   .....
4. Tryharduję cały weekend, bo w poniedziałek mam prezentację. -->
   .....

Część B. A teraz odwrotnie — powiedz to „po młodzieżowemu".

Użyj słów: *sztos*, *rel*, *aura*, *tryhardować*, *moje bingo*. Uwaga: może być więcej niż jedna odpowiedź.

1. Zgadzam się z tobą, mam dokładnie tak samo. --> .....
2. To była naprawdę świetna wystawa. --> .....
3. Chcę w tym roku nauczyć się jeździć na nartach — to jeden z moich celów. -->
   .....

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY
POLKAst, odc. 8. *Jak mówią młodzi w Polsce?*

4. Uczę się bardzo intensywnie, bo chcę zdać egzamin certyfikatowy. -->
.....
5. Po tym koncercie wszyscy go podziwiają. --> .....

ĆWICZENIE 9.

Pracujecie w 3-osobowych grupach. Zorganizujcie miniplebiscyt: wybierzcie jedno słowo z dzisiejszych zajęć, które najbardziej wam się podoba, i przygotujcie krótką (ok. 1 min) prezentację tego słowa.

Wasza prezentacja musi zawierać:

- definicję słowa
- przykład użycia w zdaniu
- informację o pochodzeniu (TikTok, muzyka, mem, serial...)
- ładunek emocjonalny (pozytywny? ironiczny?)
- kto go używa i w jakich sytuacjach

Podczas prezentacji innych grup słuchaj uważnie – na końcu głosujemy na „Słowo Roku naszej grupy".

PRACA DOMOWA (DO WYBORU)

- **Wariant A. „Moje słowo roku".** Napisz krótki tekst (8–10 zdań) o tym, jakie słowo najlepiej opisuje Twój ostatni rok i dlaczego? Użyj co najmniej dwóch słów z lekcji.
- **Wariant B. „Obserwator młodomowy".** Przez najbliższy tydzień obserwuj polski Internet (TikTok, Instagram, komentarze, memy). Zanotuj 3 słowa młodzieżowe, których nie znałeś/nie znałaś, i przygotuj dla nich krótkie „noty słownikowe" na 5–6 zdań (znaczenie, przykład, źródło).

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.